

## הפחתת הטיה בכתיבה אקדמית/מדעית הקשורה לנטייה מינית ולזהות מגדר

תרגמו, עדכנו וערכו:

ד"ר גיא שילה, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר עמית קמה, החוג לתקשורת, המכללה האקדמית עמק יזרעאל

### מבוא

מסמך זה, שהינו תרגום לעברית של המלצות ה-APA משנת 2004 ומהמהדורה האחרונה של כללי ה-APA, פותח על מנת לסייע לכותבים<sup>1</sup> להימנע מהטיה כאשר הכתיבה מתמקדת בלסביות, הומואים, ביסקסואלים וטרנסגינדרים, כמו-גם בדיונים כלליים לגבי מיניות. כיוון שאין הסכמה אוניברסלית לגבי המינוחים, וכיוון שהשפה והתרבות משתנות תדיר, יש להתייחס לרעיונות המובאים במסמך זה כהמלצות לעזר ולא ככללים נוקשים. על הכותבים בכתיבה מדעית או אקדמית בנושאים הקשורים לנטייה מינית ולזהות מגדר להבין את הרציונל העומד בבסיס ההצעות המוצעות, ולהיות רגישים לשינויים חברתיים שקובעים שימוש בשפה שאינה מוטה – גם אם אינה מצוינת ונדונה במסמך זה.

המסמכים המקוריים הם באנגלית. העברית היא שפה המקשה לעיתים על תרגום מדויק של המונחים השונים. במסמך נעשה שימוש בשפה הרווחת כיום בנוגע לנטייה מינית ולזהות מגדר, תוך ניסיון להקפיד על הרציונל המובא במסמכים המקוריים.

בתחילה יתוארו המונחים השונים, הרציונל לשימוש בהם ומונחים מקבילים שבהם **עדיף שלא להשתמש** (מונחים אלו, שעדיף שלא להשתמש בהם, נמצאים, לצערנו, בשימוש גם כיום בעבודות אקדמיות ובמאמרים בעברית). לאחר מכן תרוכזנה מספר המלצות בטבלה עם דוגמאות של שימוש בשפה מוטה, והדרך לכתוב בשפה שאינה מוטה.

### בעיות בטרמינולוגיה

בעיות בשפה הקשורות לנשים לסביות, גברים הומואים, אנשים ביסקסואלים ואנשים טרנסגינדרים מתרחשות כאשר השפה עמומה מדי או כאשר המונחים מנוסחים בצורה שאינה מדויקת. ישנן שתי בעיות עיקריות:

---

<sup>1</sup> עקב מגבלות השפה ומתוך ניסיון להסיר מכשולים בעת הקריאה, במסמך זה נעשה שימוש בלשון זכר.

- א. המונחים יכולים להיות עמומים, כך שלקורא לא ברור מי נכלל או מי לא נכלל בהגדרה או במינוח.
- ב. "הומוסקסואליות" קושרה בעבר עם סטייה, מחלה או התנהגות פושעת, ולכן סטריאוטיפים אלו עלולים להיות פוגעניים או מוטים.
- אי-לכך, מומלץ להקפיד על הכללים הבאים.

### רשימת המונחים

- 1. נטייה מינית (sexual orientation)** עדיפה על המונחים "העדפה מינית" או "חד מיניות". נטייה מינית מתארת את הקשרים המיניים והרגשיים של לסביות, הומואים, ביסקסואלים, טרנסג'נדרים וגם של הטרוסקסואלים. המינוח "העדפה מינית" מרמז על בחירה אשר איננה בהכרח נחוות על ידי הומואים, לסביות, ביסקסואלים או טרנסג'נדרים (וכמובן על ידי הטרוסקסואלים). לבחירה-כביכול זו לא נמצא אישוש במחקרים פסיכולוגיים. המונח "חד מיניות" או "חד מיני" אינו נכון, כיוון שהוא לקוח מעולם הביולוגיה ומשמעותו היא שלגוף של בעל חיים או צמח יש איברים נקביים או זכריים בלבד. מאותה סיבה, המינוח העדיף הוא "ביסקסואלי"/"ביסקסואלית" ולא "דו מיני"/"דו מינית"; מכיוון שהמונח "דו מיני" לקוח מעולם הביולוגיה ומשמעותו היא שלבעל חיים או צמח יש איברים נקביים וזכריים גם יחד. לעיתים אנשים מבלבלים בין המונח "נטייה מינית" למונח "זהות מינית". המונח "זהות מינית" הוא מונח נפרד, הכולל בתוכו רכיבים רבים מלבד הנטייה המינית (דהיינו: מין ביולוגי, מבנה כרומוזומלי והורמונאלי, זהות מגדר, נטייה מינית), ולכן יש להשתמש בו בהתאם למשמעותו. אין זה נכון להשתמש במונח "זהות מינית" לתיאור נטייה מינית.
- 2. זהות מגדר (gender identity)** קשורה לזהותו של האדם כגבר, כאישה, כטרנסג'נדר או כטרנסג'נדרית. גם במקרה זה (כמו בנוגע לנטייה מינית), יש לציין את זהות המגדר המדויקת (טרנסג'נדר/טרנסג'נדרית). חשוב לציין, כי זהות מגדר אינה נטייה מינית, וכי אין קשר הכרחי ביניהן. גברים טרנסג'נדרים ונשים טרנסג'נדריות יכולים להיות הטרוסקסואלים, הומואים, לסביות או ביסקסואלים.
- 3. לסביות/הומואים/ביסקסואלים (lesbians/gays/bisexuals)** הינם מונחים העדיפים על המונח "הומוסקסואלים" כאשר מתייחסים לאדם או לקבוצת אנשים בהקשר של נטייתם המינית. למילים "הומוסקסואל" ו"הומוסקסואלים" מספר בעיות: ראשית, בשל ההיסטוריה של השימוש במילים אלו כמחלה או כהתנהגות סוטה או פושעת, השימוש במונחים אלו מהדהד בתוכו התייחסות שלילית. שנית, המונח עמום כיוון שלרוב מניחים שהוא מתייחס לגברים בלבד, ולכן הוא מדייר נשים. שלישית, לרוב השימוש במונח אינו ברור דיו. המונחים "לסביות", "הומואים", "ביסקסואלים" מתייחסים בראש ובראשונה לזהויות אישיות ולתרבות המודרנית והקהילתית שהתפתחה בקרב אנשים החולקים זהויות אלו. יש להפריד בין מונחים אלו, המציינים זהות, לבין התנהגות מינית (שלא תמיד מעידה על זהות

אישית). יש אנשים המקיימים יחסי מין עם בני מינם, אולם אינם מחשיבים עצמם כהומואים, כלסביות או כביסקסואלים.

4. **"ביסקסואל"/"ביסקסואלית"/"ביסקסואלים" ( bisexual men/bisexual women/ )**

**(bisexuals)** הם מונחים המתייחסים לאנשים שנטייתם המינית היא לגברים ולנשים. פעמים רבות זהויות אלו מושמטות כאשר מתייחסים לאנשים עם נטייה מינית שאינה הטרוסקסואלית, וכך נוצר הרושם המוטעה שכל האנשים קשורים (מינית ו/או רגשית) רק למגדר אחד. השמטת המונח "ביסקסואליות" תורמת לחוסר הנראות ולהדרה של גברים ביסקסואלים ונשים ביסקסואליות. לכן, יש להתייחס לנטייה מינית זו, ולהזכיר אותה באופן ברור. יש להימנע משימוש במונח "הומו-לסבים", ולהעדיף מונחים כגון: "הומואים, לסביות, ביסקסואלים"/"גברים הומואים, נשים לסביות וגברים ביסקסואלים ונשים ביסקסואליות".

5. **"טרנסג'נדרים"/"גבר טרנסג'נדר"/"אישה טרנסג'נדרית" (transgenders)** הם מונחי

מטריה, המתייחסים לאנשים שזהות המגדר שלהם איננה "גבר" או "אישה" בלבד. בדומה לביסקסואליות, פעמים רבות זהויות אלו מושמטות כאשר מתייחסים לקבוצות השונות המרכיבות את קהילת ההומואים, הלסביות, הביסקסואלים והטרנסג'נדרים. השמטה זו יוצרת רושם מוטעה שקהילת הלהט"ב קשורה רק לאנשים החולקים נטייה מינית שאינה הטרוסקסואלית, ותורמת לחוסר הנראות ולהדרה של אנשים טרנסג'נדרים. מצד שני, יש לדייק בשימוש במילים "גבר טרנסג'נדר", "אישה טרנסג'נדרית", "אנשים טרנסג'נדרים" ולהשתמש בהן כאשר כותבים על זהות מגדר. כאשר מתייחסים רק לסוגיות הקשורות לנטייה מינית, יש להשתמש במונחים המתאימים הקשורים לנטייה מינית (לסביות, הומואים, ביסקסואלים) ולא לערבב מונחים הקשורים לזהות מגדר (טרנסג'נדריות). בנוסף, יש להתייחס בצורה מדויקת למגדר המטרה של אנשים טרנסג'נדרים (כלומר, האם הפכו מגבר לאישה או מאישה לגבר), ולהיות רגישים לדרך בה אנשים טרנסג'נדרים מציגים את עצמם. לכן, יש להתייחס בצורה מדויקת לנושא המגדרי: יש להימנע משימוש במונחים ממוגדרים מתחלפים העלולים לפגוע בדרך בה אנשים טרנסג'נדרים מציגים עצמם. כלומר, אין להשתמש במינוחים (שמות תואר/מונחים/שמות פועל/הטיות) גבריים עבור נשים טרנסג'נדריות, או במינוחים נשיים עבור גברים טרנסג'נדרים.

6. **זהויות נוספות.** כפי שצוין לעיל, השפה והתרבות משתנות באופן תדיר. אנשים מאמצים

זהויות אישיות מגוונות, שחלקן אינן כלולות במונחים "הומואים", "לסביות", "ביסקסואלים", "טרנסג'נדרים". יש לעקוב אחר התפתחות השפה והתרבות, ובמידת האפשר לכלול ולציין בצורה מדויקת ככל האפשר את הזהויות השונות המאומצות על ידי אנשים לציון נטייתם המינית, זהותם המגדרית, המינית או האישית. בין המונחים והזהויות הקיימים כיום ניתן למנות גם את המונחים: "קוויר", "פאנסקסואל", "ביג'נדר", "גינדרקוויר" "אינטרסקס" (queer, pansexual, bigender, genderqueer, intersex).

7. **"להט"ב"/"קהילת הלהט"ב" (LGBT, LGBT community)** הינם ראשי תיבות של

הקבוצות העיקריות – לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים, ביסקסואלים. יש להעדיף שימוש

במונח זה, המתייחס לזהויות המפורשות, כאשר מתייחסים לקבוצת אנשים או לקהילה. מונח זה עדיף על השימוש במונחים שהם חלקיים ואינם כוללים את הקבוצות העיקריות הללו, או מונחים מוטעים ולא מדויקים כפי שתוארו קודם. כלומר, יש להימנע משימוש במונחים כגון: "הומו-לסביים", "קהילת הגייז", "קהילה הומוסקסואלית", "קהילה חד מינית", "חד מיניים".

מונחים רווחים שנעשה בהם שימוש בעולם המחקר, הן באנגלית והן בעברית, וגם בהם ניתן להשתמש הם: **"הקהילה הגאה"** (gay community); **"מיעוטים מיניים"** (sexual minorities). כפי שנאמר, כיוון ששינויים בשפה ובתרבות חלים כל הזמן, ישנם המעדיפים להוסיף אותיות לראשי התיבות כך שיבטאו את המגוון הקיים והמשתנה תדיר (לדוגמא: הוספת 'ק' לציון 'קוויר', הוספת 'א' לציון אינטרסקס: להטב"ק, להטבא"ק).

**8. זוגות מאותו מין/נישואים בין בני אותו מין (same-sex couples, same-sex marriage)**

הם מונחים עדיפים על המונחים "זוגות הומוסקסואלים" או "נישואים הומוסקסואליים". עדיף לתאר מילולית את הזוג או את מושא הנישואים, מאשר להשתמש במילים טעונות היסטורית בחולי או סטיה (הומוסקסואליות). ניתן להשתמש בתיאורים נוספים, מדויקים יותר, המתייחסים למגדר הזוג או לנטייתם המינית. לדוגמא: "זוג גברים", "זוג הומואים", "נישואי הומואים", "זוג נשים", "זוג לסביות", "נישואי לסביות". מונח רווח בעברית הוא "זוגות חד מיניים" או "נישואים חד מיניים". במקרה זה (תיאור זוגיות או נישואים בין בני אותו מין), השימוש במינוח "חד מיני" מתאר את הזוגיות או טיב הנישואים (ולא את האדם). לכן, ניתן להשתמש במינוח זה, למרות שהוא שייך לעולם הביולוגיה. יחד עם זאת, במקרים בהם ניתן, עדיף המינוח "מאותו מין"/"בין בני אותו מין".

**דוגמאות לשימושים בעייתיים והצעות לתיקונים**

מועדף	בעייתי
המדגם כלל 200 בני נוער הומואים. או המדגם כלל 80 הומואים, 70 לסביות, ו-50 ביסקסואלים וביסקסואליות.	המדגם כלל 200 בני נוער הומוסקסואלים.
<b>הסבר:</b> יש להימנע משימוש ב"הומוסקסואל" ויש לציין את המגדר.	

<p>התפתחויות בקהילה ההומו-לסבית בשנות ה-90.</p> <p><b>הסבר :</b> להימנע ממונחים מדירים, ולהעדיף מונחים מדויקים שאינם מדירים אף קבוצה.</p>	<p>התפתחויות בקהילה ההומו-לסבית בשנות ה-90.</p>
<p>שיעורי האובדנות בקרב מתבגרים להט"ב גבוהים מאלו של הטרנסקסואלים</p> <p>שיעורי האובדנות בקרב מתבגרים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים גבוהים מאלו של הטרנסקסואלים</p> <p><b>הסבר :</b> להימנע משימוש ב"חד מיניים". יש לדייק בשפה ובמינוח של הזהויות.</p>	<p>שיעורי האובדנות בקרב מתבגרים חד מיניים גבוהים מאלו של הטרנסקסואלים.</p>
<p>המעבידים התייחסו בצורה שלילית לעובדים הומואים.</p> <p><b>הסברים :</b></p> <p>1. חשוב לזכור שנטייה מינית יכולה להיות גם הטרנסקסואלית.</p> <p>2. נטייה מינית אינה ב'בעלותו' של אדם. אין אדם "בעל" נטייה כלשהי.</p> <p>3. יש לדייק במונח ולהימנע ממילות תואר העלולות להתפרש כסטייה או חולי (לדוגמא, "שונות": שונות ממה? מן הנורמה?).</p>	<p>המעבידים התייחסו בצורה שלילית לגברים בעלי נטיות מיניות שונות.</p>
<p>האישה דיווחה על פנטזיות מיניות הכוללות מין בין נשים.</p> <p><b>הסבר :</b> להימנע מבלבול בין התנהגות, כולל התנהגות מינית, לבין הגדרת זהות אישית.</p>	<p>האישה דיווחה על פנטזיות מיניות לסביות.</p>
<p>אילנה, זכר ביולוגי בן 23, טרנסג'נדר, תיאר את חוויותיו בראיון הקבלה שלו.</p> <p><b>הסבר :</b> בכתיבה על טרנסג'נדרים יש להתייחס למגדר המטרה, תוך שמירה על אחידות במונחים/שמות הפועל ושמות התואר.</p>	<p>אילנה, אישה טרנסג'נדרית בת 23, תיארה את חוויותיה בראיון הקבלה שלה.</p>

החשש שהביעו אנשי המקצוע היה שמשפחות  
הומוסקסואליות תפגענה בילדיהן.

החשש של אנשי המקצוע היה שמשפחות בהן  
ההורים הם שני גברים או שתי נשים, תפגענה  
בילדיהן.

החשש שהביעו אנשי המקצוע היה שמשפחות  
בהן ההורים הם הומואים, לסביות, או  
ביסקסואלים תפגענה בילדיהן.

**הסבר :** יש להימנע משימוש במונח הומוסקסואליות.

### מקורות

American Psychological Association. (2010). *Publication Manual, 6<sup>th</sup> edition*.  
Washington, DC: American Psychological Association.

Committee on Lesbian and Gay Concern American Psychological Association. (2004).  
*Avoiding Heterosexual Bias in Language*. Washington, DC: American  
Psychological Association.